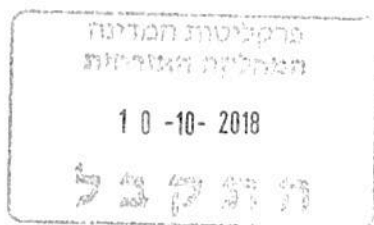

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 10015/17

כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט מ' מזוז
כבוד השופט ד' מינץ

לפני:

1. גדעון רוה
2. רחל רוה

המערערים:

נגד

1. מדינת ישראל - רשות האכיפה והגבייה
2. הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ
3. עו"ד עדינה וויל
4. רשות מקרקעי ישראל

המשיבים:

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי ירושלים בתיק
א 062749-02-16 שניתן ביום 12.11.2017 על ידי כבוד
השופט א' אברבנאל

עו"ד רחל רוה
עו"ד שרון מן-אוריין
עו"ד נורית נפתלי
בעצמה, עו"ד מירב אלייב ועו"ד בת שבע אדיב

בשם המערערים:
בשם המשיבות 1 ו-4:
בשם המשיב 2:
בשם המשיבה 3:

פסק-דין

השופט י' עמית:

1. ערעור על פסק דינו החלקי (הנושא כותרת "החלטה") של בית המשפט המחוזי בירושלים (כב' השופט א' אברבנאל), בה נדחתה על הסף תובענה נגד המשיבה 1 (להלן: המשיבה) בשל חסינות נושאי משרה שיפוטית (להלן: חסינות שיפוטית).

רקע עובדתי והליכים קודמים

2. המערערים שעבדו את זכויותיהם בנכס במושב שדה אליעזר, להבטחת פירעון של הלוואות שנטלו מהמשיב 2 (להלן: הבנק). כבר עתה נקדים ונאמר כי לגרסתם של המערערים, הזכויות ששועבדו כללו רק את בית המגורים שבנחלה, ולא את הנחלה כולה, בעוד שלטענת הבנק, השעבוד חל על כל הנחלה.

משנוצר פיגור בהחזר ההלוואות, נפתח הליך הוצאה לפועל, שבמסגרתו מומשו הזכויות בנחלה כולה ונמכרו לצד ג'.

לגרסתם של המערערים, השעבוד שמומש שונה בהיקפו מזה שבהסכמתם המקורית, וכי קיימים הבדלים בתיאור הנכס בחלק מהמסמכים הנוגעים להליך. לשיטתם, רשמת ההוצאה לפועל (להלן: הרשמת) שינתה ביוזמתה ושללא בסמכות, את תיאור הנכס הממושכן במסגרת טיפולה בהליך. כך, בבקשת מימוש המשכנתא (מיום 27.12.2010) סווג הנכס הממושכן כ-"דירת מגורים", אך במסמכים עוקבים, כגון ההחלטה על מינוי המשיבה 3 ככונסת נכסים (להלן: החלטת מינוי הכונסת), צוין "נכס הידוע כגוש 13985 חלקה 68 נחלה 68" (ההדגשה הוספה – י"ע), דהיינו: הנחלה כולה, ולא רק דירת המגורים שבתוכה.

3. על כן, הגישו המערערים ביום 7.6.2011 תביעה בבית המשפט השלום בתל אביב-יפו (שהועברה בהמשך לבית המשפט המחוזי בהיעדר סמכות עניינית), במסגרתה עתרו למתן סעד הצהרתי כי השעבוד מוגבל לבית המגורים בלבד (ת"א (מחוזי ת"א) 11121-06-11 רוה נ' הבנק הבינלאומי למשכנתאות) (להלן: התביעה הראשונה).

בד בבד עם הגשת התביעה הראשונה, עתרו המערערים לסעד זמני המורה על עיכוב הליכי הפינוי. הבקשה נדחתה ביום 19.9.2011 (החלטת כב' השופט י' זפט) (להלן: דחיית בקשת העיכוב), תוך שבית המשפט מצייין כי המערערים "לא הראו סיכוי ממשי להצליח בתביעתם".

כתימוכין למסקנתו הצביע בית המשפט, בין השאר, על העובדה כי בנספח להסכם ההלוואה מצוין נכס "101 5.0 חדרים בשטח של 168 מ"ר" (ההדגשה הוספה – י"ע), כלומר, שעבוד הכולל את בית המגורים, ולא מוגבל לו. בית המשפט הוסיף כי הבית והנחלה הינם יחידה כלכלית שלא ניתן לממש בנפרד, ולכן "לא סביר לייחס לצדדים כוונה לערוך שיעבוד חסר ערך שלא ניתן לממשו".

בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון על החלטה זו, נדחתה בהחלטת השופטת (כתוארה אז) מ' נאור ביום 24.11.2011 (רע"א 8169/11), תוך שבית המשפט מצייין בהחלטה כי אינו מביע עמדה בשאלה האם כוונת הצדדים הייתה לשעבד את הנחלה כולה או את בית המגורים בלבד, וכי טענות המערערים בנושא זה יתבררו במסגרת ההליך העיקרי בבית המשפט המחוזי.

4. הליכי מימוש הנחלה בלשכת ההוצאה לפועל המשיכו, וביום 6.2.2012 דחתה הרשמת את בקשת המערערת 2 לביטול הליך אישור מכירת הנחלה. בהחלטתה, הפנתה

הרשמת להחלטת בית המשפט העליון, ולפיה טענות המערערים בדבר היקף השעבוד תתבררנה בהליך המתנהל בבית המשפט המחוזי במסגרת התביעה הראשונה.

ביום 26.2.2012 הגישה המערערת 2 ערעור על החלטה זו לבית משפט השלום בקריות. בית המשפט ציין כי דין הערעור להידחות על הסף, מאחר שהיה על המערערים להגיש בקשת רשות ערעור כנדרש בסעיף 80(ב) לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז-1967 (להלן: חוק ההוצאה לפועל) (רע"צ (השלום קריות) 47249-02-12 וזה נ' ויייל (20.6.2012), כב' השופטת פ' לוקיץ').

בית המשפט הוסיף, למעלה מן הנדרש, כי "על פני הדברים" נראה שהרשמת אכן חרגה מסמכותה בעת שתיקנה את תיאור הנכס בהחלטת מינוי הכונסת בשנת 2011, ככל הנראה על רקע הבנתה כי היצמדות ללשון שטר המשכון תביא לתוצאה שהמשכון חסר כל תוקף. ברם, "החלטה זו, עליה לא הוגש ערעור, הפכה חלוטה" משנמשך הליך המימוש, כך שההחלטה מיום 6.2.2.10 "הינה רק בבחינת פירוט והרחבה של החלטתה הקודמת" של הרשמת. עוד הפנה בית משפט השלום להחלטתו של השופט זפט בבית המשפט המחוזי, אשר לכאורה משמשת הנחיה ברורה לרשמת ומהווה "אור ירוק" להמשך הליכי המימוש חרף טענות המערערים ביחס להיקף המשכון, כך שלכאורה הרשמת פעלה ויישמה את החלטת השופט זפט.

על פסק דינו של בית המשפט השלום, לא הגישו המערערים בקשת רשות ערעור.

5. ביום 13.2.2013 נמחקה התביעה הראשונה, לבקשת המערערים ובהמלצת בית המשפט, על מנת לאפשר למערערים להגיש תביעה חדשה אליה יצורפו צדדים נוספים.

ביום 29.2.2016 הוגשה התביעה מושא דיוננו בבית המשפט המחוזי בירושלים, כתביעה כספית-נזיקית בסך של 4.5 מיליון ₪, כנגד המשיבה, הבנק, כונסת הנכסים ורשות מקרקעי ישראל (המשיבים 2-4, בהתאמה). התביעה נגד המשיבים 2-4 תלויה ועומדת, אך התביעה נגד המשיבה נדחתה על הסף בפסק הדין החלקי עליו נסב הערעור שבפנינו. בית המשפט קבע בפסק דינו, כי משלא טענו המערערים לזדון מצד הרשמת, חלה על פעולותיה חסינות שיפוטית, אשר מונעת הגשת תביעה נגד המדינה בגין אחריות שילוחית. עוד דחה בית המשפט את טענת המערערים בדבר פעולה מודעת בחוסר סמכות מצד הרשמת, מכיוון שלא נטענה בהזדמנות הראשונה, והועלתה רק "באופן כללי וסתמי".

מכאן הערעור שלפנינו.

טענות הצדדים

6. המערערים מיקדו את עיקר טענותיהם בשאלת טבעה והיקפה של החסינות המוקנית לרשמת ההוצאה לפועל. המערערים סברו כי שגה בית המשפט קמא בהחילו חסינות שיפוטית על הרשמת; לשיטתם, הדין החל על רשמי ההוצאה לפועל (להלן: הרשמים) הוא דין עובדי מדינה. זאת, במיוחד לאחר תיקון מס' 33 לחוק ההוצאה לפועל, המסדיר את מעמדם הארגוני של הרשמים כעובדי מדינה. מכיוון שלעובדי מדינה מוקנית חסינות דיונית, המאפשרת תביעה נגד המדינה באחריות שילוחית, טענו המערערים כי יש לאפשר להם להמשיך את ההליך מול המשיבה.

לחלופין, טענו המערערים כי גם אם חלה חסינות שיפוטית כאמור, היא אינה משתרעת על פעולות מנהליות שמבצעים הרשמים (במובחן מפעולות שיפוטיות). אי לכך, לא חלה חסינות מהותית על פעולת הרשמת במקרה דנן, שנעשתה ב-"רשלנות רבתי", ועל כן קיים בסיס לתביעה בגין אחריות שילוחית. עוד ציינו המערערים כי את הטענה בדבר פעולה מודעת בחוסר סמכות העלו עוד בכתב התביעה.

7. המשיבה סמכה ידיה על קביעת בית המשפט קמא, לפיה לרשמים מוקנית חסינות שיפוטית מהותית. ממילא, טענה המשיבה כי אינה נחשבת "מעביד" של הרשמים לפי סעיף 13 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] (להלן: פקודת הנזיקין), ולכן אינה הכתובת לאחריות שילוחית. עוד ציינה המשיבה כי תביעה נזיקית אינה המנגנון היאה לביקורת על החלטות הרשמים.

8. בקדם הערעור שנערך בפני ביום 1.5.2018, המלצתי למערערים למחוק את ערעורם, מה עוד שתביעתם כנגד המשיבים האחרים עדיין תלויה ועומדת. משהודיעו המערערים ביום 7.5.2018 כי הם עומדים על טענותיהם, אין לנו אלא להכריע בערעור לגופו.

דיון והכרעה

9. דין הערעור להידחות.

המערערים ציינו מגוון אינדיקציות לתחולת דין עובדי מדינה על הרשמים, ועמדו על השוני בין תפקידם לבין תפקיד השופט. ברם, סעיף 73 לחוק ההוצאה לפועל כולל הוראה ספציפית ומפורשת לעניין החסינות, בזה הלשון:

"מבלי לגרוע מהוראת סעיף 8 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש], לא תוגש נגד רשם ההוצאה לפועל תובענה על עוולה שעשה במילוי תפקידו."

סעיף 8 לפקודת הנזיקין מעגן את החסינות השיפוטית, בעוד חסינות עובדי מדינה מעוגנת בסעיף 7א לפקודה. חוק ההוצאה לפועל בחר אפוא להחיל על הרשמים את החסינות השיפוטית והדברים ברורים. כפי שציין בית המשפט קמא, מסקנה זו מתבטאת בפסיקה ענפה המחילה חסינות שיפוטית על רשמי הוצאה לפועל (ראו, למשל: בר"ע (מחוזי י-ם) 2315-00 מדינת ישראל נ' פרידמן (12.3.2001); ע"א (מחוזי ת"א) 35684-10-11 מדינת ישראל נ' טוטיאן (10.7.2012); ת"א (השלום ת"א) 199207/02 יאיר.ש.שיווק נ' הבנק הבינלאומי הראשון (14.9.2005); ת"א (השלום ת"א) 176896-09 ירוחם נ' מדינת ישראל (26.10.2009)).

10. המערערים ביקשו להבחין בין פעולה שיפוטית ופעולה מנהלית, ולטענתם, חסינות הרשמים חלה רק על פעולה שיפוטית כאמור בסעיף 8 לפקודת הנזיקין. בענייננו איננו נדרשים להבחנה זו באשר לא יכולה להיות מחלוקת, כי החלטת הרשמת הייתה במסגרת תפקידה השיפוטי.

11. משהראינו כי הרשמים נהנים מחסינות שיפוטית, נותר רק להבהיר את היקפה של החסינות. סוגיה זו הוכרעה לאחרונה בבית משפט זה (רע"א 3359/18 מדינת ישראל נ' עלי אדם (2.9.2018) (להלן: פרשת עלי אדם)), שם נקבע כי החסינות השיפוטית היא מהותית, וכנגזרת מכך, נחסמת גם האפשרות לתביעה נגד המדינה בגין אחריות שילוחית.

12. במסגרת פרשת עלי אדם, אף נדחתה אפשרות לשלילת החסינות המהותית לגבי פעולות שנעשו ב-"רשלנות רבתי" או ב-"רשלנות בוטה מאוד". אי לכך, גם לו המערערים היו מוכיחים רשלנות שכזו מצד הרשמת, לא היה בכך כדי לשלול את חסינותה, או את החסם על ניהול הליך נגד המשיבה בגין אחריותה השילוחית.

בעניין עלי אדם, הושארה בצריך עיון שאלת תחולתו של חריג לחסינות המהותית מקום בו נושא המשרה פעל "בזדון תוך שימוש לרעה בסמכות". אינני רואה צורך להכריע בסוגיה, כיוון שהמערערים לא טענו לפעולה מסוג זה. למותר לציין, כי גם אם נפל פגם בהתנהלות הרשמת, הרי שפעולה בחריגה מסמכות (ואף ב-"חריגה מסמכות בידעין") אינה שקולה לפעולה בזדון תוך שימוש לרעה בסמכות.

13. סופו של דבר, כי לרשם הוצאה לפועל עומדת חסינות מהותית על כל פעולה שבמסגרת תפקידו, ועל כן בצדק דחה בית המשפט קמא על הסף את התביעה נגד המשיבה.

14. הגשת התביעה כנגד המשיבה בגין פעולת הרשמת, צורמת במיוחד מאחר שהמערערים לא מיצו הליכים, ולא הגישו בקשת רשות ערעור על החלטת בית משפט השלום. קשה להלום כי בעל דין יגיש תביעה נזיקית בטענה לרשלנות של נושא משרה שיפוטית, מבלי שמיצה קודם לכן הליכים בסוגיה העומדת בלב התובענה.

15. למען הסר ספק, אין בפסק דינו להביע כל עמדה לגופה של המחלוקת לגבי היקף השעבוד, ואזכיר כי תביעת המערערים בנושא זה, עדיין תלויה ועומדת כנגד המשיבים 2-4.

16. לפני סיום אציין כי ניסיונם של המערערים להוסיף לכתב הערעור גם טענת "רשלנות שבמעשה", מצד "מי מטעם רשות האכיפה והגביה, עובדיה ופקידיה" – אינו יכול לעמוד. לטענה זו לא צורף הסבר מהותי בכתב הערעור, ואף אין לה כמעט זכר בכתב התביעה. מן הראוי כי טענה מסוג זה תועלה במפורש ובפירוט.

17. סוף דבר : הערעור נדחה. המערערים יישאו בהוצאות המשיבה בסך 15,000 ₪.

ניתן היום, א' בחשוון התשע"ט (10.10.2018).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט